

CEEweb for Biodiversity
Széher út 40, 1021 Budapest, Hungary
Phone: +36 1 398 0135
Fax: +36 1 398 0136
ceeweb@ceeweb.org
www.ceeweb.org

Stav CEEWeb-a za biodiverzitet , mreže nevladinih organizacija iz centralne i istočne Evrope za Samit Rio + 20

Globalni dogovor u Rijuu – ne samo mogućnost već obaveza

Nekoliko ekoloških i društveno-**ekonomskih izazova preti dobrobiti građana sveta**, koji traže strukturalne promene u svetskoj privredi

U poslednjih 20 godina globalni održivi razvoj postao je jedinstvena platforma za kreiranje politike pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Nepotcenjujući napore koji su postignuti na ovom planu, danas postoji nekoliko znakova koji nas upozoravaju da su nam neophodne značajnije promene u metodima pomoću kojih se borimo sa ekološkim i društveno-ekonomskim problemima na globalnom nivou. Svedoci smo trendova pogoršanja i u ekološkom i u društveno-ekonomskom sektoru. Kako je kapacitet podnošljivosti Planete prevaziđen¹, mi sada akumuliramo ekološki dug sa periodom vraćanja mnogih budućih decenija. Tako smo došli do situacije da je 60% usluga ekosistema degradirano u svetu², što podriva dobrobit svih ljudi. Populacioni bum, što će za rezultat imati populaciju od 9 milijardi ljudi u naredne četiri decenije, dalje podriva naše šanse da idemo putem održivosti pri opstajanju na sadašnjem modelu koji nam nameće sve veće izazove koje moramo da rešimo.

Pomenuti fenomeni dokazuju da opštim dobrima (prirodni resursi i zemljište) upravljamo na neodrživ način i da dobrobit od ovih dobara ne možemo da delimo ravnomerno ni na nacionalnom ni na globalnom nivou. Ova činjenica dovodi do ozbiljnih posledica i to ne samo kada se radi o globalnim ekosistemima već i pri iskorenjivanju siromaštva, međunarodnim odnosima, bezbednosti i dugoročnom ekonomskom prosperitetu. Iako su ovi problemi vidljivi već nekoliko decenija, naši odgovori na njih nisu uspeali da reše ove probleme unutar postojećih društveno-ekonomskih okvira. Kako se ističe u nedavnom izveštaju Međunarodnog panela za resurse³, kako bi se nosili sa preteranim korišćenjem resursa na globalnom nivou i kako ne bi dalje naprezali ekosisteme, potrebna je apsolutna i radikalna redukcija korišćenja resursa. To zahteva novu paradigmu i holistički pristup, pošto ne možemo rešavati probleme istim načinom razmišljanja na koji smo ih stvorili.

Preporuke CEEWeb-a za rezultate Konferencije Rio +20

1. Neophodna hitna akcija za globalne ekološke i društvene probleme trebalo bi da ima kao rezultat globalni dogovor o razvoju, kojim će se obezbediti da ekonomske aktivnosti ostanu na nivou kapaciteta podnošljivosti, da pristup resursima i zemljištu bude omogućen svima, i da se dobrobiti koje se stvore ravnomerno raspoređuju. Ovaj globalni dogovor bi trebalo da se sprovede kroz konkretne akcije poduprte jakom političkom voljom i da se redovno nadgleda uz aktivno učešće civilnog društva. Neophodni okvir za ove akcije trebalo bi da pruži mapa razvoja zelene ekonomije.

¹Ecological Footprint: http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/footprint_basics_overview/ ; Living Planet Index: http://www.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/

²Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. Island Press, Washington, DC.

³UNEP, 2011, Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth

⁴Drivers - Pressures – State – Impacts – Responses (DPSIR) model developed by the European Environmental Agency <http://www.eea.europa.eu/publications/92-9167-059-6-sum/page002.html>

2. Ove akcije trebale bi da budu praćene prihvaćenjem nove paradigme kako bi se premostio jaz između dogovorenog i ostvarenog. U tom cilju na Konferenciji bi trebalo da budu obavljene procene zašto putem predhodnih pokušaja nisu ostvareni globalni ciljevi održivog razvoja. Cilj svih zemalja je da se poveća dobrobit ljudi na principima jednakosti, ali se do tog cilja ne može doći ako se ekonomskim, društvenim i ekološkim pitanjima pristupa odvojeno, što je bio i osnovni razlog ranijih neuspjeha. Na Konferenciji bi trebalo ponovo naglasiti kompleksnost međuzavisnosti ovih, samo naizgled odvojenih sektora. U skladu sa tim, svi aspekti okvira IPSUO 4 (izazivača, pritisaka, stanja, uticaja i odgovora) moraju da se posmatraju u kontekstu tih ekoloških i društveno-ekonomskih problema. Izazovi, kao što su rastuća društvena nejednakost i sa njom povezani fenomeni gladi i siromaštva, finansijska i ekonomska kriza i ranjivost finansijskog sistema i privrede, ekološka kriza koja uključuje klimatske promene i gubitak biodiverziteta, međunarodni nesporazumi oko trgovine i podele koristi dodiruju se na kulturnim, institucionalnim i strukturnim nivoima zagađivača. Da bi se uhvatili u koštac sa njima moraju se pronaći najefikasnije metode uticaja na izazivače, kao što je pravni regulativa za korišćenje resursa i zemljišta, čime se u velikoj meri može doprineti borbi za rešavanje ekoloških, ekonomskih i društvenih problema.

3. Procena kompleksnih odnosa između ekoloških, društvenih i ekonomskih problema može pomoći da se redefinišu globalni koncepti razvoja. Društva, uključujući i privrede trebalo bi da se adaptiraju na ekološke uslove i drugačije okolnosti kojima se određuju pravci razvoja. Po zelenoj ekonomiji aktuelni modeli ekonomskog razvoja trebalo bi odmah da se promene.

4. Principi iz Rija i njihova suština, kojima se određuju zajednički principi ali i različite odgovornosti, kao i principi predostrožnosti, trebalo bi da budu osnova da međunarodna zajednica pojača saradnju i da se krene ka održivom razvoju. Aktivnosti bi trebalo da se zasnivaju na čvrstim temeljima nauke i etike, čime se uzimaju u obzir kako društvena tako i ekološka pitanja.

5. Promena ka zelenoj ekonomiji podrazumeva da celokupni pritisci na životnu sredinu (koji potiču od korišćenja resursa preko korišćenja zemljišta do zagađenja i prisustva invazivnih genotipova) budu apsolutno ograničena i dovedena na nivo da su u skladu sa kapacitetom podnošljivosti Zemlje. Ako se to ne postigne, nastavlja se ekološka degradacija. Kako bi se ostvario ovaj cilj, moraju se promeniti uslovi granica privrede i, još određenije, po preporukama Međunarodnog panela za resurse neizbežno je smanjenje korišćenja resursa. To se može postići paralelno sa obezbeđivanjem jednakog pristupa resursima i ravnopravne podele koristi svima.

6. Ograničenje korišćenja resursa utiče na izazivače na institucionalnom nivou, dok istovremeno radikalno menja modele proizvodnje i potrošnje i sistem vrednosti ljudi. Njime se postiže balans između rada ljudi i mašina i tako se povećava zaposlenost. Rezultat toga je strukturalna promena u globalnoj ekonomiji, što ako se na pravi način sprovede, može da doprinese smanjivanju društvene nejednakosti na nacionalnom i globalnom nivou.

7. Jedna od aktivnosti kojima se tretiraju modeli proizvodnje i potrošnje je i šema energetske kvote. To uključuje sistem subvencija, kojima se obezbeđuje pristup resursima, smanjuju se razlike u korišćenju resursa i pomaže ostvarivanju investicija koje su resursno efikasne. Time se podstiču istraživanja, inovacije i zapošljavanje u sektorima koji doprinose efikasnom i održivom korišćenju resursa. Četiri stuba sistema energetske kvote kojima bi trebalo da budu obuhvaćeni sve neobnovljivi izvori energije, i koji bi trebalo da se primene na nacionalnom i globalnom nivou su:

* **Sistem kvota za korišćenje energije** koji bi bio uveden za sve zemlje na međunarodnom nivou i za svaku zemlju posebno, kao i za privatne i javne potrošače na nacionalnom nivou. Sistem kvota obezbeđuje godišnje smanjenje neobnovljivih izvora energije na globalnom nivou. Oni, koji uštede deo dodeljenih im kvota, mogu da prodaju ostatak kvota onima koji potroše više nego što im je određeno. Organizacije za upravljanje kvotama prodaju kvote u nacionalnoj valuti ili kupuju preostaje kvote koje su im potrebne.

* Tržište ekoloških dobara i usluga je otvoreno tržište koje funkcioniše po ekološkim i etičkim pravilima uključujući aspekte održivosti i konkurentnosti. Novac od prodatih energetske kvote može da se zameni za proizvode na sekundarnom tržištu proizvoda označenih ekološkim etiketama.

*Revolving fond pruža mogućnost svakome, od potrošača do korisnika energije da može da ostvari uštedu kroz investicije u energetska efikasnost ili u obnovljive izvore energije. Revolving fond daje zajmove bez kamate u novcu iz kvota sa periodom vraćanja koji je prilagođen uštedama u energiji ili ostvarivanju prihoda od uložene investicije.

*Služba podrške namenjena je da pruži savete o stilovima života, planiranju, društvenim i ekološkim problemima kao i informacije potrošačima o funkcionisanju šema.

8. Šema globalnih kvota omogućuje neophodnu radikalnu promenu u razvijenim zemljama kao i suštinske promene u zemljama u razvoju. Primena šeme kvota na međunarodnom nivou može se, uz pomoć trgovine kvotama dobiti sredstava za inovacije, transfer tehnologije i podizanje kapaciteta za zemlje u razvoju.

9. Održivo upravljanje zemljištem trebalo bi da bude sledeći kamen međaš zelene ekonomije, kao baze za bezbednost hrane i poljoprivrede, odgovorno upravljanje vodama, i, između ostalog, poboljšanje otpornosti i prevencije katastrofa. Tu bi, takođe, trebalo uzeti u obzir specifičnu ulogu ekosistema (to jest vodenih ekosistema kao što su tresetišta, jezera i morski habitati i šume) u ublažavanju i adaptaciji na klimatske promene s obzirom na njihov veliki kapacitet skladištenja ugljen-dioksida i potrebe da se ekosistemi uvrste u programe za borbu protiv klimatskih promena na nacionalnom i međunarodnom nivou. U aktivnosti za ostvarivanje zelene ekonomije trebalo bi uključiti efikasne mere za integrisanje zelene infrastrukture u planove razvoja.

10. Postojeća međunarodna dogovori nisu dorasli vremenu u sadašnjem okviru i zbog toga se od njih ne može očekivati da budu primenjeni i da u sebi integrišu različite delove sistema. Potrebno je strukturno poboljšanje i povećana usklađenost pri izradi Međunarodnih ekoloških dogovora (MEAs), u međuvladinim telima i međunarodnim organizacijama kako bi se tretiralo održivo korišćenje resursa i zemljišta kao osnova zelene ekonomije.

11. Postojeće globalna tela i organizacije koje se bave održivim razvojem trebalo bi reformisati i poboljšati, što podrazumeva i osavremenjavanje UNEP-a, Međunarodnog panela za resurse kako bi se podržala njihova aktivnost i ojačala Komisija za održiv razvoj.

12. Potrebno je učvršćivanje regionalne saradnje kako bi se utvrdile zajedničke politike, ostvarila razmena iskustava, realizovali zajednički projekti i druge mere neophodne za ostvarivanje ciljeva dogovorenih na međunarodnom nivou.

13. Neophodni su programi za poboljšanje participativnog demokratskog upravljanja na nacionalnim i podnacionalnim nivoima, da bi se ostvarili dogovoreni globalni ciljevi. Potrebni su novi aranžmani kako bi se čuo glas svih zainteresovanih strana, uključujući civilni sektor, nevladine organizacije i privatni sektor. Za to je potrebno angažovanje i ojačavanje deprivilegovanih grupa društva kao što su žene, mladi, nezaposleni i drugi.

O CEEweb-u za biodiverzitet

CEEweb za biodiverzitet je mrežna organizacija nevladinih organizacija iz regiona centralne i istočne Evrope. Misija CEEweb-a je očuvanje biodiverziteta kroz promociju održivog razvoja.